

*Олена Бондарчук,
кандидат філологічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

ФОРМУВАННЯ НОВИЧКИ САМОСТІЙНОСТІ У НАВЧАННІ (НА ОСНОВІ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ)

В рамках співпраці Волинського національного університету імені Лесі Українки із Спілкою «Мости дружби в Україну/Brückenschlag-Ukraine e.V.» з початком російсько-української війни виник проєкт «Schule in Deutschland/ Школа в Німеччині». Науково-педагогічні працівники кафедри та здобувачі освіти-студенти освітніх програм, які обслуговує кафедра, мали змогу у січні-лютому 2023 року та з вересня 2023 по травень 2024 пройти практику та стажування у освітніх закладах округу Герфорд (Північно-Рейнська Вестфалія, Німеччина).

Викладання шкільних предметів загалом та німецької мови зокрема, як для місцевих здобувачів освіти, так і для біженців із України та інших країн, у звичайних, інтеграційних та вітальних класах відбувається за теорією Джона Хетті (новозеландського професора, науковця, який досліджує ефективність процесу навчання в освітніх середовищах). Основна концепція дослідження описана у книзі «Видиме навчання/Visible Learning» (2009 р.) [1] та зосереджується на вивченні широкого спектру факторів впливу (всього 138, у оновленому дослідженні 2015 р. – 150), які вчений згрупував за шістьма галузями дослідження: батьківський дім (19 факторів), сам учень (7 факторів), школа (28 факторів), навчальний план (25 факторів), вчителі (10 факторів), заняття/урок (49 факторів) [3, с. 4].

Основна ідея дослідження – зробити навчання видимим, тобто подивитися на цей процес очима учнів. Учителі усвідомлюють, як кожен окремих учень думає і що він знає, вміють перенестися у реальні процеси навчання, щоб організувати активне навчання – альтернативу фронтальному уроці.

Сучасні обставини навчання у класі із 20-30 учнями з різним рівнем знань, темпом роботи та інтересами, а часто і різним рівнем мови, вимагає процесу гомогенізації навчального середовища: розподіл за різними типами шкіл та різнорівневими курсами, непереведення до наступного класу, створення класів/груп за принципом відповідності навчального матеріалу та навчальної групи. В цьому контексті має місце «внутрішня диференціація» та «адаптивне заняття» [2].

Кожна дитина на уроці має виділений час на виконання певного завдання та опрацювання певних сторінок – до прикладу вчитель спершу пояснює тему для всього класу (у різних формах, не обов'язково щоразу творчих чи активних), а

опісля учні мають 20 хв. на виконання завдань із математики. Учні працюють самостійно, кожен у власному комфортному темпі. На вибір також надано матеріали: різні робочі зошити, копії тощо. Учні мають змогу працювати на шкільних планшетах із навчальними додатками «Maus/Миша» або «Anton/Антон» (досвід початкової школи), платформі vhs (досвід гімназії у вивченні німецької мови іноземцями) і вибрати собі той рівень і тип завдань, на якому вони зупинилися.

Деякі вчителі оголошують на початку уроку на спеціальній дошці в класі план роботи і діти самостійно відслідковують, в яких навчальних засобах і в якій послідовності вони повинні працювати. Кожен у власному темпі.

Початкова школа працює в робочих зошитах олівцями: простими і кольоровими на позначення певних математичних чи граматичних явищ. Періодично вчителі ці зошити перевіряють – помилки підкреслюють червоним кольором, малюють значок лупи «будь уважним у цьому місці», але не виправляють. Сторінки із помилками позначають маленькими стікерами, які кріплять справа або зліва вгорі сторінки. Раз в тиждень у розкладі стоїть урок – робота над помилками. Учні беруть перевірені зошити і, вже знайомі із цією системою, опрацьовують позначені сторінки. Кожен працює індивідуально над власними помилками і, за потреби, підходить до вчителя за поясненнями.

У розкладі також може стояти урок «Домашні завдання». Домашні завдання діти отримують у вигляді копій із дірками від дироскола для зручного сортування у відповідну папку – червону, жовту чи синю для математики, мови чи природознавства. У випадку хвороби дитини вчитель збирає його завдання у папці/лотку для паперів, яке він може надолужити або вдома самостійно, або на цьому спеціальному уроці для виконання домашніх завдань. Вчитель знаходиться у класі і консультує дітей, якщо виникають питання.

Для дітей-біженців запропоновані заняття з корекційного навчання, які відбуваються у іншому кабінеті паралельно із уроками німецької мови у класі. Або ж діти-іноземці на уроках німецької мови працюють над іншими завданнями, ніж весь клас.

Раз на тиждень із дітьми-іноземцями працюють діти-носії мови із старших класів в рамках патронажного читання: працюють над індивідуальними потребами дітей, не конкретно на певних сторінках, а вибірково «мандрують» по книзі для читання.

Класичні батьківські збори майже не відбуваються. Батькам призначають особисті зустрічі, де вчитель індивідуально спілкується з ними у присутності дитини (за бажанням).

Разом із таким індивідуалізованим підходом до навчання вчителі створюють комфортну атмосферу на уроці – максимальну тишу – хтось за допомогою співучої тибетської чаші, певними жестами, а хтось вмиканням музики (одна і та ж мелодія) як знака завершувати роботу над завданням і готуватися до перерви. Обладнання класу просте та багатофункціональне – цегляні стіни із великою дошкою, яка рухається вверх-вниз та в боки, екраном, навчальними матеріалами з актуальної теми, розроблені всім класом за допомогою вчителя, та партами, які мобільно пересуваються у приміщенні, утворюючи різні способи розміщення дітей. Деякі діти сидять спиною до класу, обличчям – до стіни задля кращої концентрації над конкретними завданнями предмету. Якщо між дітьми виникають певні конфлікти, які заважають вести урок, їх розсаджують. Деякі діти сидять самі.

Щоранку діти зсовують лавки таким чином, щоб утворилося коло у передній частині класу, і по черзі повідомляють у «розповідному колі», як пройшли їхні вихідні, або говорять на певну актуальну тему – план дня, поводження на запланованому заході, обговорення шкільної вечірки чи особливостей святкування національних свят.

Вивчений досвід індивідуального підходу у навчанні можна застосувати на практичних заняттях з німецької мови в університеті, оскільки на початковому етапі вивчення мови здобувачі освіти знаходяться на різних мовних рівнях – хтось тільки починає вчити мову, а хтось вже має рівень B1, тому викладач повинен адаптувати форми роботи під індивідуальні потреби групи.

Список використаних джерел

1. Hattie J. Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. London, New York: Routledge, 2009. 392 p.
2. Hattie J., Beywl W., Klaus Z. Lernen sichtbar machen. 2013. 230 S.
3. Höfer D., Steffens U. Die Hattie-Studie. Aufschlussreiche und kontroverse Befunde. *Lehren und Lernen*. Heft 7, 39. 2013, S. 4-9.